

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

VI. Quana[m] ratione primo ac formaliter co[n]stitua[n]tur & distingua[n]tur personæ diuine, an per proprietates seu relationes personales, an per origines, seu actus notionales, an vtrisque, seu ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

idem planè sunt, & cum essentia, & inter se, & cum Patre; cum hoc tamen discrimine, quod nec essentia sola, nec relatio aut notio, seu proprietas personalis sola, formaliter totum esse personam, aut etiam actus notionalis includunt: cum tam persona, quam actus notionalis, tam ex relatione, quam ex essentia seu perfectione absoluta intrinsecè consistant, ex dictis.

27 Secundo conueniunt hæc inter se, quod cum essentia significetur vt *quid*, persona vt *quis*, proprietas, notio, & relatio significantur vt *quo*, vt cum Alensi & alijs ex communi docet Sanctus Thomas cit. q. 32. art. 2. Interrogans enim quid est Pater, inquit essentiam: rogans quis est Pater, inquit personam; interroganti quo est Pater, responderetur Paternitate; quæ vt dictum simul est notio, relatio, & proprietas.

Differant tamen origo seu actus notionalis, à notionibus, relationibus, & proprietatibus, primo ratione modi significandi; notio enim, vt & relatio, ac proprietas personalis, significantur per modum quasi cuiusdam formæ, in factò esse, existentis in ipsa persona; origo autem concipitur & significatur per modum viæ tendentis ad constituendam personam; vnde generare seu generatio formaliter est origo, non autem notio, nec proprietas, vt dictum, & cum Torre q. 32. arti. 3. bene notauit Vasquez disput. 137. num. 3. neque absolutè & simpliciter etiam relatio, licet hanc quoque includat, vt superius diximus.

28 Secundo differunt Notiones, Relationes, Proprietates, & origines, tanquam includens & inclusum, siue vt excedens & excessum. Nam notio comprehendit omnes relationes ac proprietates; sed præterea aliquam, quæ non est relatio, nempe Innascibilitatem, & insuper aliam, videlicet spirationem actiuam, quæ licet sit relatio, non tamen est proprietas. Relatio vero minus late patet quàm notio, cum Innascibilitas sit notio, non tamen relatio, vt dictum: excedit autem, & vicissim exceditur relatio à proprietate; quia aliqua relatio nõ est proprietas, nimirum spiratio actiua; & aliqua proprietas, vt Innascibilitas, non est relatio, vt dictum. Alioqui tres relationes sunt proprietates; & tres proprietates sunt relationes, nimirum Paternitas, Filiatio, Spiratio passiuæ, quatenus pro relatione Spirati ad spirantem, accipitur. Quæ ratione & Vasquez hic quæst. 32. articulo 2. notauit, proprietates personales (quæ vt dictum, minus late patent, quam proprietates personarum absolutè) Relationes, & Notiones differre, vt inferius, & superius. Omnes enim proprietates personales sunt relationes; & omnes Relationes, notiones; sed non è conuerso, vt ex dictis patet; quia Innascibilitas est notio, quæ tamen nec est relatio, nec proprietas personalis; & spiratio actiua (vno quodam sensu) est relatio, non tamen proprietas personalis.

29 Tertio differunt Origines & Relationes, adeoque etiam Notiones, & proprietates, quæ & quatenus sunt relationes, ratione prioritatis secundum rationem, & modum nostrum concipiendi. Nam vt docet S. Thomas q. 40. a. 4. Origines, iuxta nostrum concipiendi modum, sunt quasi

fundamenta, seu rationes fundandi respectu relationum correspondentium; qua ratione etiam, generatio fundamentum quasi est Paternitatis, saltem qua formaliter relatio est, non qua personalis forma, vt magis patebit dub. seq.

Quo fit, vt origines partim sint ratione priores relationibus, partim posteriores. Nam actiue origines supponunt relationes personales, quibus constituuntur personæ originantes seu producetes, vt generatio Paternitatem; Spiratio actiua, Paternitatem & Filiationem: hoc tamen discrimine, quod relatio Spirationis nullo modo est prior spiratione, vt est origo; Paternitas vero non quidem vt relatio formaliter, sed vt forma personalis est prior generatione, vt expresse docet S. Thomas q. 40. a. 4. & dicitur dub. seq. quicquid nonnulli contradicant.

Origines vero passiuæ similiter ratione priores sunt personis procedentibus & relationibus personalibus earundem; cum sint quasi viæ ad ipsas; posteriores vero relationibus personarum originantium: nisi quod generatio passiuæ posterior est Paternitate solè, vt est forma hypostatica, non vt formaliter est relatio, vt pluribus dicitur dub. sequenti. Nam Paternitas vt sic, quatenus formaliter est relatio, simul est ratio, cum Filiatione; (relatiua enim simul sunt natura & ratio) quæ tamen ratione sequitur generationem passiuam, tanquam viam ad Filiationem, vt dictum.

Qua ratione etiam Sanctus Thomas cit. quæst. 40. articulo 4. ad 1. docet, vtrumque dici posse de Patre; & quia generat, est Pater, vt quidem etiam olim locutus est Magister in 1. d. 27. & quia Pater est, generat: quæ omnia magis patebunt ex dubio sequenti, vbi diuersas etiam hæc de re aliorum Doctorum sententias exponemus.

DVBIVM VI.

Quanam ratione primo ac formaliter constituentur & distinguantur personæ diuina; an per proprietates seu relationes personales; an per origines seu actus notionales; an vtriusque, seu neutris.

S. Thom. 1. p. q. 40. a. 4.

1
Supponimus ex dictis dub. 2. & dub. præced. personas quidem secundum rem idem profus esse, tam cum Relationibus & Notionibus, ac proprietatibus personalibus ipsarum personarum, quàm cum actibus notionalibus earundem personarum, vt docet Sanctus Thomas quæst. 40. a. 1. ac proinde etiam in sensu identico tam hæc de personis, quam personas de ipsis prædicari; dicendo Pater est Paternitas, & Paternitas est Pater; itè Generatio actiua est Pater, & Pater est generatio

actiua.

actiua: at vero qua ratione primo ac formaliter secundum nostrum concipiendi modum constituentur & distinguantur personæ diuinæ, admodum controuersum est inter Doctores; nec sanè facile est explicatu. Et tria sunt, quæ in controuersiam veniunt, nimirum 1. Relationes seu notionēs, siue proprietates personales. 2. origines, seu actus notionales. 3. Aliquid absolutum, ab omnibus illis distinctum.

2 Ratio vero difficultatis est. Quia nihil absolutum proprium est alicuius personæ; absoluta enim in diuinis omnia communia sunt & essentialia. Relatio etiam personalis videtur esse non posse; quia ratio adeoque etiam constitutum personæ supponitur ad agere eiusdem personæ (cum suppositorum sit agere) ac proinde etiam ad actus notionales; puta personalitas Patris ad generationem; at vero Relationes personales non supponuntur ad actus notionales; cum eos secundum rationem supponant; tanquam fundamenta seu rationes fundandi; Paternitas enim supponit generationem actiuam. Sed neque origines, seu actus notionales videntur posse constituere formaliter personas; tum ob eandem causam; quia persona Patris ratione prior est omni actu notionali, cum supponatur ad ipsam generationem actiuam, quæ secundum rationem est primus actus notionalis; tum quia actus notionalis non habet se per modum formæ in facto esse existentis, sed per modum viæ solum tendentis ad personam constituentam & producendam.

3 Atque huc etiam spectat tota propemodum quæstio 40. S. Thomæ, in cuius articulo secundo quaerit, *utrum personæ distinguantur* (adeoque etiam constituentur) *per relationes*: In tertio; *utrum abstractis per intellectum relationibus à personis, adhuc remaneant hypostases*: In quarto; *utrum actus notionales præintelligantur proprietatibus*: quæ omnia ad propositam difficultatem expediendam pertinent. Loquitur S. Thomas hoc loco, ubique de personarum relationibus non quibuslibet, sed solum de tribus illis, quæ cum sint vnius personæ propriae, dicuntur *personales*, vt est Paternitas, Filiatio, Processio: de alijs enim constat, propriè non constituere vel distinguere personas: sicut neque Notio Ingeniti, etsi propria sit folijs Patris, constituere potest personam; cum formaliter solum dicat negationem, quæ non potest formaliter & intrinsecè constituere ens posituum.

4 His positis, sunt de præsentis difficultate vniuersim sex Doctorum sententiæ. Prima sententia est Præpositiui, qui vt refert S. Thomas hic q. 40. a. 1. & q. 32. a. 2. cum diceret, nullas esse in personis proprietates, nec absolutas, nec relatiuas, consequenter docuit, nullis proprietatibus constitui aut distinguere personas diuinæ; sed distinguere seipsis, non aliquo sui, nullo verò modo constitui. Idem postea docuit Ariminenfis in 1. dist. 26. & 27. q. 1. Sed est sententia falsa & improbabilis; cum de fide certum sit, personas secundum se totas, & omnia, quæ in ipsis sunt, aut quæ ipsæ sunt, non differre aut distinguere; cum secundum essentiã sint idè, vt dictum q. 1. Quare vt iuxta nostrum concipiendi modum in personis diuinis distinguimus es-

sentiã & proprietates, seu relationes & notionēs, ita etiam rectè querimus, quam ratione ex illis formaliter constituentur; & sint tales personæ, quando ad hoc sufficit distinctio rationis, cum virtuali in re, vt non solum Scholastici exteri omnes cum Magistro in 1. dist. 26. & S. Thoma hic q. 40. a. 1. sed etiam SS. Patres & Concilia loquuntur, vt patet. Et quamuis ea sententia potius in verbis, quam re ipsa à communi & recepto Ecclesiæ ac SS. Patrum & Doctorum loquendi modo dissentiat; non immerito tamen temeritatis arguitur à Vasquez in disp. 158. cap. 2. alijs.

5 Secunda sententia item falsa & absurda, ac iam dudum antiquata, est, quam refert S. Thomas q. 40. a. 3. quæ dicit, hypostases constitui originibus, personas autem relationibus: cum tamen, vt rectè ibidem notat S. Thomas, *omnis hypostasis natura rationalis sit persona, vt patet per definitionem Boëtij lib. de duabus Naturis dicens, quod persona est rationalis natura individua substantia. Vnde ad hoc, quod esset hypostasis, & non persona, oporteret abstrahi ex parte natura rationalitatem, non autem ex parte persona proprietatem*. Ita Sanctus Thomas: & plura de horum nominum notione & significatione diximus supra quæst. 1. dub. 1.

6 Tertia sententia docet, personas formaliter constitui & distinguere proprietatibus absolutis. Ita Ioannes de Ripa apud Scotum in 1. dist. 27. q. 1. qui & ipse quoque eam probabilem censet; Scotumque tuetur Lychetus in 1. d. 26. quæst. vnic. Eandem secutus est Alphonsus Salmeron tom. 2. tract. 12. ad 4. & citatur etiam Rupertus Lincolnensis. Et quidem expedita planè sententia esset, si absolutum aliquid in diuinis commune non esset. Sed nunc quid de easentiendum sit, dicemus inferius.

7 Quarta sententia est, personas propriè constitui & distinguere originibus, non relationibus seu proprietatibus; V. G. Patrem generatione actiuam, non Paternitate. Hæc sententia refertur à Sancto Thoma q. 40. a. 2. eamque docuisse videtur Bonauentura in 1. d. 26. q. 2. & d. 27. q. 7. Fundamentum est; quia origo ratione antecedit relationem personalem: Ergo primo ac magis principaliter constituit & distinguit.

Quinta sententia est, propriè constitui & originibus, & relationibus personalibus. Ita docent Gregorius de Valentia q. 14. punct. 2. Molina hic q. 40. a. 2. disp. 2. mem. 4. Ratio esse potest; quia secundum vtraque pariter personæ sibi inuicem opponuntur.

8 Sexta sententia est, formaliter & intrinsecè constitui & distinguere Relationibus seu proprietatibus personalibus. Ita ex communi docent S. Thomas hic q. 40. a. 2. & 3. Albertus in 1. d. 27. a. 2. Alensis 1. part. q. 65. n. 3. & 4. Gandauensis quodlib. 5. q. 8. & in summa art. 5. b. q. 4. Scotus d. 28. q. 3. Richardus dist. 26. a. 4. q. 1. Egidius d. 26. a. 1. q. 2. Heruæus q. vn. art. 3. Durandus q. 1. Gabriel. q. 1. Capreolus quæstio. 1. articulo 1. Marsilius in 1. quæst. 29. artic. 1. dub. 1. & 2. Ferrariensis 4. cont. gent. cap. 26. Caietanus, Torres, alijque Thomistæ hic quæstione quadragesima, artic. 2. Suarez libro 7. cap. 7. Vasquez disp. 159. cap. 5.

Albertinus tom. secund. Prædicam. Ad aliquid, Coroll. seu quæst. 10. dub. 2.

9 Differunt tamen hi authores inter se. Nam I. Capreolus & Ferrariensis docent quidem, personam diuinam constitui per proprietatem relationem, sed non ut relationem, seu ut relationem, & ut ad aliud est formaliter (licet hoc modo distinguantur personæ;) sed per relationem, quatenus forma hypostatica est; quod planè etiam docet S. Thomas hic quæst. 40. articulo quarto ut dicemus.

10 II. Caietanus cit. quæst. 40. articulo 4. dicit, Relationem constituere personam sub ratione, quidem formali Relationis, seu ut est forma relatiui, sed non ut actu exercet officium referendi, quanquam hoc modo distinguat personas. Idem docere videntur Torres cit. quæst. 40. art. 2. & 4. & Albertinus loc. cit. qui idcirco negat, relationem ut relationem, siue secundum suam rationem formalem dicere *Ad*, secundum actum exercitum; hic enim actus exercitus, inquit, est veluti quidam actus secundus: sed dicit *Ad*, secundum suam rationem formalem, quasi in actu primo, seu ut est relatio transcendentalis ad Filiū. Et paulo superius suam & Caietani sententiam vberius explicans ait: *Dicendum est, inquit, cum Caietano 1. part. quæst. 40. art. 4. quod in ipsamet entitate relationis paternitatis, propter suam infinitatem, est distinguere duplicem relationem: altera est, quatenus relatio in primo signo concipitur secundum esse conceptum, ut est forma hypostatica afficiens incommunicabiliter Patrem: in secundo vero signo concipitur secundum esse exercitum, quatenus refert Patrem ad Filium: seu clarius; ipsa paternitas propter suam infinitatem fungitur munere relationis transcendentalis, & prædicamentalis. In primo igitur signo constituit primam personam incommunicabilem, & facit illam secundam, & potentem producere Filium; & sic in illo primo signo opponitur Filio tanquam principium productuum ipsius; in secundo vero signo illamet relatio habet rationem originis; & in tertio signo fungitur munere relationis prædicamentalis, exercendo actum referendi ad Filium &c. Et hoc fortè voluit dicere Caietanus loco citat. relationem paternitatis in D E O constituere Patrem, ut conceptam, & non ut exercitam. Ita Albertinus.*

11 Rursum verò III. Durandus, Gabriel, & ferè Scotus loco citat. dicunt vniuersim & absolute, personas constitui & distingui relationibus personalibus formaliter, qua tales sunt; idem docet etiam Suarez loc. cit.

IV. Vasquez cit. capit. 5. licet fateatur, personam Patris (de qua præcipua est difficultas) distinguui formaliter relatione Paternitatis; dicit tamen, non constitui relatione Paternitatis, sed alia proprietate *innascibilis*, & fecundi ad producendum; quam vocat etiam rationem *primi principij*.

12 Cur autem hac in re præcipua difficultas sit de Patre non de alijs personis, ratio est; quia de alijs personis, cum non exercent actum aliquem optionalem productionis, antequam sua relatione personali vnaquaque constituta intelligatur, satis commode & facile defendi potest, eas consti-

tui ipsis relationibus personalibus: at vero quia, Pater debet intelligi potens ad generandum, adeoque persona, prius ratione quam generet, adeoque etiam prius quam formaliter sit Pater (cum Paternitatis relatio nostro modo intelligendi sequatur ex generatione, tanquam fundamento seu ratione fundandi) nulla videtur ratione posse intelligi, personam Patris constitui formaliter relatione Paternitatis. Nobis vero in re tam obscura hæc videntur probabiliora.

13 Assertio I. Nihil distinguendum inter proprium & formale constitutum & distinctum personæ. Ita cum S. Thoma inferius referendi, & plerisque Scholasticis antiquioribus Suarez 1. 7. cap. 4. Gregorius de Valentia, Molina, Albertinus loc. cit. et si non pauci antiquiores & recentiores contradicant, ut vidimus. Idem tradit Scotus in 1. d. 11. quæst. 2. Ratio est: quia proprium & formale constitutum & distinctum cuiusque rei eadem sunt; & quo quæque res formaliter in se constituitur, eodem etiam formaliter ac primario distinguitur & differt ab alijs: secundum enim esse suum formaliter & intrinsecè differt ab alijs, seu per id, quod est; alias enim si secundum id quod est, formaliter & intrinsecè non differret ab alijs; tunc idem esset cum alijs, à quibus differt; quod intelligi nullo modo potest.

14 Assertio II. Omnium quoque personarum diuinarum in proposito par & eadem proportionaliter est ratio. Ita communis apud citatos contra Vasquez loc. cit. Ratio est; non solum quia SS. Patres & Concilia eodem modo de omnibus personis loquuntur; sed etiam quia nulla sufficiens ratio assignari potest, cur vna persona constituat absolute, altera relatione; si enim vna potest per absolute constitui & distingui ab altera; cur non omnes vicissim ac mutuo? Contra Vasquez autem speciatim facit; quod aut ratione absolute illius perfectionis completur persona Patris adæquate in sua ratione, qua ab alijs personis distinguitur, aut non: si sic; ergo per absolute etiam illud ab alijs distinguitur, & non primum per relationem: si non; ergo nec per illud absolute sufficienter constituitur.

15 Assertio III. Personæ formaliter constituuntur & distinguuntur non proprietate absolute, sed relationibus personalibus, seu proprietatibus. Hæc est communis, ut vidimus, veterum ac recentiorum Theologorum sententia, à qua non est tutum satis recedere; cum præsertim Torres, & alij recentiores oppositam sententiam erroris arguant: in quem sensum etiam Vasquez disputat. 15. numero 13. ait; *Ioannem de Ripis & Scotum manifeste lapsos fuisse, quod asserant, distinctionem inter diuinas personas ex proprietatibus absolute oriri, cum SS. Patres uno ore faterentur, ex sola relatione desumi. Quamuis Suarez lib. 7. capit. quint. de ea paulo mitius censet: sicut etiam Vasquez loco citato ait; quod ad constitutionem personarum attinet, non ita plane damnari posse prædictam sententiam. Et vero relationibus solum, non autem aliquo absolute constitui & distingui personas, tueretur etiam Aureolus in 1. d. 26. quæst. 1. a. 1. & 2.*

Proba-

16

Probatum primo ex Sanctis Patribus. Augustinus libro quinto de Trinitate capite secundo, de Patre & Filio ait: *Quicquid ergo ad se dicuntur, non dicitur alter sine altero; ubi expressè sentit, absoluta omnia utriusque esse communia.* Et libro nono de Trinitate capite primo. *Credimus, inquit, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum unum esse Deum, creatorem uniuersa creatura, atque rectorem; neque Patrem esse Filium, neque Spiritum sanctum vel Patrem esse, vel Filium; sed Trinitatem relatarum ad inuicem personarum, & unitatem aequalis essentia.* Hieronymus in exposit. Symboli ad Damascum, ait; *tres personas proprietatibus distinguuntur: intelligitur autem nomine proprietatum relationes.* Boëtius libro de Trinitate. versus finem ait, *relatione multiplicari Trinitatem.* Damascenus libro primo, de fid. capite decimo, de persona Spiritus sancti ait: *Omnia habens, quae Pater habet, & Filius, excepta Ingenii & Geniti proprietate.* Et capite undecimo. *Unum quippe Deum cognoscimus, in solis autem proprietatibus, nimirum Paternitatis, Filiationis, & Processionis, atque quantum ad causam (originem intelligit) & ea quae ad causam proficiscuntur, ac personae perfectionem, hoc est, existendi modum, discrimen aduertimus.* Anselmus libro de process. Spiritus sancti capite primo. *Hæc, inquit, sola causa pluralitatis est in Deo, ut Pater, & Filius & Spiritus sanctus dici non possint de se inuicem, sed alij sunt ad inuicem; quia prædicti duobus modis (generatione & processione) est Deus de Deo: quod totum dici potest relatio.* Similia habet libro de Incarnat. Verbi capite tertio. Denique Bernardus epistol. 190. ad Eugenium. *Alia illa, inquit, sunt perfectio vocabula, quae non ad seipsos dicuntur, sed ad alterutrum: ideo est cuius suum, & non commune cum altero.*

17

Secundo probatur ex Concilijs. In Concilio Toletano II. in Confess. fid. dicitur: *In relatione personarum cernitur numerus.* In Concilio Florentino sess. 19. Ioannes Latinus Theologus de diuina substantia ait: *Ita ut in nullo alio differat, nisi quia Pater est Pater, & Filius, &c.* Et ibidem in fin. sess. dicit, *hypostasies (seu personas diuinas) ex essentia & proprietate constare, ita ut persona nihil aliud sit, nisi substantia & proprietates.* Loqui autem eum de proprietatibus relatiuis mox ipsemet declarat, cum ait: *Quæ quidem substantia & proprietates, licet unum reipsa sint, & per suas proprietates re inter se differant, quandoquidem ad aliquid sunt; ipsas tamen secundum substantiam Deum unum esse fatentur.*

18

Et clarius sessione decima octaua, idem Ioannes ait: *Diuina substantia & persona re quidem sunt idem, secundum autem modum intellectus nostre differre videntur.* Nam persona ex substantia proprietatibusque consistit, &c. Proprietates vero nequaquam communicabiles sunt: quod quidem ex relationis vi creditur euenire, quemadmodum etiam Doctores vestri (Græci) præsertim Sanctus Gregorius Theologus in Epiphania sermone tenet. Et infra, quid sit proprietates vterius declarat; Propterea Doctores inquirunt, nil nisi principij habitudo est. In qua quidem hæc duo considerantur, à quo aliquid, & ad quod aliquid: ob idque Pater & Filius sunt, quod Pater principium est, Filius autem ex Principio; in quo quidem nequa-

quam communicant, cum ceteris in rebus inter se dubio procul communicent, &c. siquidem igitur diuina omnia, proprietatibus personarum exceptis, inter se communicabilia sunt, &c. Et denique inferius concludit: *Sola namque Relatio, quam principalem habitudinem superius nominauimus, apud omnes tam Græcos, quam Latinos Doctores, diuina processione personarum multiplicat: cui etiam duo illa, à quo, & ad quod, de quibus est supra dictum, conueniunt.* siquidem igitur Relationes huiusmodi personas multiplicat, ita ut non vlla alia ratione, quam vi relationis Pater à Filio, ac una persona ab alia differant, &c. Et quamuis hæc vnus Theologi dicta in Concilio vim definitionis minimè habeant, quia tamen Patrum saltem tacito assensu comprobata sunt, non exiguum auctoritatem habent. Denique in cap. Firmiter de summa Trinitate & fide Catholica dicitur; *Trinitatem esse discretam per proprietates personales.* Vbi rursum de relatiuis proprietatibus sermo est.

19

Ex adductis vero auctoritatibus, tametsi ad quasdam, quæ de multiplicatione personarum loquuntur, per origines & relationes, respondeant Scotus & Lychetus, posse intelligi de multiplicatione, non qua formaliter aliqua distinguuntur, sed quasi principiativè, correspondenter principio effectiuo; aut quoad relationes loqui de distinctione à posteriori, & velut à signo; parum tamen id habet momenti; quia si hoc sensu locuti essent Patres, debuissent aliquando docuisse, propriè, formaliter, & intrinsecè constitui, & distingui per aliquid absolutum; quod tamen nunquam fecerunt, ut bene etiam Aureolus loco citato, præterquam quod allata ex Augustino, & Concilio Florentino (quod Scotus non vidit) clariora sunt, quam ut vllam eiusmodi interpretationem admittant.

20

Tertio probatur ratione, quæ sumitur ex recepto axiomate Theologorum; *In diuinis omnia esse unum, ubi non obuiat relationis oppositio.* Et quamuis Scotus & Lychetus respondeant, etiam si proprietates personales absoluta sit, nihilominus tamen relationis oppositionem, quæ est inter personas, ob stare, quo minus ea sit communis; siquidem hoc ipso, quod personæ sibi relatiuè opponuntur, non possunt earum proprietates, quamuis absolutæ, esse communes; ea tamen responsio vim non habet: quia secundum oppositam illam Scoti sententiam, persona prius ratione censetur habere proprietatem absolutam, quam relatiuas origines, & proprietates; Ergo in illo priori signo nulla potest ob stare relatiua oppositio, quo minus ea proprietates sint omnibus personis communes.

21

Atque ex hac assertionem rectè colligit Sanctus Thomas quæstione quadragesima articulo tertio, *remotis per intellectum relationibus personalibus, non remanere personas: secus est, si loquamur de relationibus non personalibus, ut est spiratio actiua, communis Patri & Filio.* Quæ res nullam habet peculiarem difficultatem.

22

Assertio IV. Personæ diuinæ constituuntur, & distinguuntur relationibus personalibus, non

forma.

formaliter qua relationes, & ad aliud sunt; sed qua sunt res per se subsistentes, seu modi quidam substantiales, iuxta nostrum concipiendi modum, quasi determinantes, & incommunicabilem reddentes diuinam essentiam; quas idcirco *formas hypostaticas* licet appellare. Hæc est expressa sententia Sancti Thomæ cit. quæst. 40. art. 4. ubi ait: *Personalis proprietas Patris (Paternitas) potest considerari dupliciter; uno modo ut est relatio; & sic secundum intellectum præsupponit actum notionalem* (nempe generationem, adeoque personam) *quia relatio in quantum huiusmodi fundatur supra actum: alio modo secundum quod est constitutiva personæ; & sic oportet quod præintelligatur relatio actui notionali sicut persona agens præintelligitur actioni.* Et quæst. 29. articulo quarto ait: *Vocabulum personæ in diuina significare relationem in recto, &c. non tamen in quantum est relatio, sed in quantum significatur per modum hypostasis.* Eadem est sententia Capreoli & Ferrariensis locis citatis. Et facile in eundem sensum intelligi possunt Caietanus & Torres: quid enim est in illo signo, esse formam relatiui, non tamen exercere actum referendi; quam esse quidem à parte rei relationem & formam relatiuam, sed in eo signo, nondum concipi, ut est ad aliud actu & formaliter.

23 Neque re ipsa aliud sentire potest Albertinus loco citato. Quid enim est, in primo illo signo, quo constituitur Persona Patris, relationem Paternitatis concipi, ut est forma hypostatica; & opponi filio ut principium productiuum (non actu producens, sed potens producere filium) in posteriori autem aliquo signo habere & rationem originis, & denique etiam relationis prædicamentalis; quid hoc, inquam, esse potest aliud, quam in primo signo nondum concipi, ut formaliter & actu referatur ad filium; sed sub alia ratione formæ hypostaticæ, aut principij productiui in actu primo: quæ ratio in proposito non potest esse diuersa à priori; quia non aliter est, aut constituit principium productiuum filij, nisi tribuendo rationem personæ; principium enim. Quo est essentia, ut suo loco dictum. Neque ea ratio ut sic includit veram, actualem, & realem relationem ad Filium, distinctam à relatione originis, & proprietatis relatiuæ; nisi absque fundamento, & contra communem Theologorum doctrinam, multiplicare in Deo velimus relationes.

24 Quocirca pro declaratione assertionis, iuxta apertam doctrinam S. Thomæ loc. cit. Notandum, Relationes personales in Deo, cum in alijs plerisque, tum hoc maxime à relationibus creatis differre, quod cum formaliter sint substantiales, non solum materialiter & identicè (prout vnum sunt cum essentia Dei) sed etiam per se ac formaliter duas planè diuersas rationes, & inter se minime subordinatas includunt. Prima est, actu esse seu referre ad aliud; secunda est, esse modos quasi quosdam substantiales, contrahentes quodammodo seu determinantes naturam diuinam ad esse personale; quos idcirco Capreolus & Ferrariensis appellant *formas hypostaticas*. Quæ duæ rationes ideo virtualiter distinctæ rectè asseruntur, quod in

rebus creatis soleant esse re distinctissimæ; nec omnino possint vni quidditati creatæ conuenire. Quo modo etiam superius in simili diximus, actus intelligendi & amandi in Deo, simul habere & rationem perfectionis absolutæ, & rationem actionis seu productionis notionalis: & quo modo etiam Albertinus loco citato dixit, relationes diuinas habere simul rationem & relationis transcendentalis, & rationem relationis prædicamentalis, &c.

Hoc posito probatur assertio ex dictis. Quia constitutum personæ Patris debet formaliter esse posituum quiddam, personæ proprium, & prius ratione, quam generatio; cum actiones non sint nisi suppositorum, præsertim in diuinis, ubi essentia non potest dici generare, ut suo loco dictum q. 1. dub. 7. Atqui ante generationem, non potest concipi Paternitas sub formali ratione relationis, quatenus actu est, & referatur ad Filium; cum ut sic simul sit cum Filiatione, quæ tamen ratione posterior est generatione actiua: Ergo constitutum & intrinsecum distinctiuum Patris est quidem relatio, sed non sub ratione, & conceptu formali relationis, prout actu & formaliter est & referatur ad alterum. Atque eadem est ratio cæterarum personarum, ut dictum assert. 2. Neque tamen idcirco dixerim, quo modo Capreoli & Ferrariensis sententiam refert Albertinus, Relatione Paternitatis solum materialiter constitui & distingui personam Patris: quia ratio formæ hypostaticæ non tantum materialiter & identicè, sed etiam formaliter & intrinsecè includitur, in ratione diuinæ relationis personalis; non minus quam ipsa ratio Entis substantialis, aut actualis habitudo ad aliud, ut dictum.

26 Assertio V. Originibus constituuntur & distinguuntur personæ, non per se primo, & quasi formali & intrinsecè distinctiuo & constitutiuo; sed vel à posteriori, vel per modum viæ tendentis ad personas. Ita Sanctus Thomas cit. quæst. 40. art. 2. & communis contra Bonauerum, Aureolum, & alios, loc. cit. Ratio à Sancto Thoma duplex adfertur. Prima. Quia proprium constitutum & distinctiuum vniuscuiusque rei debet formaliter esse intrinsecum rei: origo autem alicuius rei non significatur ut aliquid intrinsecum; sed ut via quædam à re, vel ad rem: sicut generatio significatur, ut via quædam ad rem genitam, & ut progrediens à generante: quam ob causam fieri non potest, ut res genita, & generans distinguantur sola generatione; sed necesse est intelligere tam in generante, quam in genito ea, quibus inter se distinguuntur: In persona autem diuina intrinsecè, & quasi in facto esse, secundum nostrum intelligendi modum, non est aliud præter essentiam & proprietatem. Cum autem in essentia conueniant, consequens est, ut per relationes personarum inter se distinguatur & constituatur.

27 Secunda ratio est. Quia si de origine actiua loquamur, respectu personæ producentis, personæ hæc prior est ratione, quam origo; V. G. Pater, quam generatio; si autem loquamur de processione siue origine actiua, aut etiam passiuâ, respectu personæ per eam procedentis; hæc (persona

proce-

precedens) ratione posterior est origine: cum origo sit quasi via & tendentia ad talem personam. Quocirca nec in rebus creatis terminus formaliter & intrinsecè constituitur, aut distinguitur motu, vel actione, seu etiam passione. Ex quibus concludit Sanctus Thomas; melius dici, quod personæ seu hypostases distinguantur relationibus, quam per originem. *Licet enim, inquit, distinguantur utroque modo, tamen prius & principalis per relationes, secundum modum intelligendi. Quo sensu etiam idem Sanctus Thomas quæst. 8. de potent. articulo 3. dixit, rem aliquam posse distinguere, & constitui aliquo ut forma, & aliquo ut origine; & id quod distinguit ut forma, principalis distinguere, quam id quod distinguit ut via & productio.*

28 Assertio VI. Secundum rationem igitur Paternitas, quatenus est forma quasi hypostatica, prior est generatione etiam actiua; licet in quantum formaliter est ad aliud, sit posterior generatione. Hæc est expressa sententia, & doctrina S. Thomæ cit. quæst. 40. art. 2. cum disertè ait; *Paternitatem ut est relatio secundum intellectum, præsupponere actum notionalem, siue generationem; quia relatio, inquit, in quantum huiusmodi, fundatur supra actum; ut autem est constitutiva personæ præintelligi actui notionali, sicut persona agens præintelligitur actioni.* Idem docent Capreolus, Ferrariensis, Caietanus, alijque Thomistæ & Albertinus locis citatis: eufi Suarez libro 7. capite 6. & lib. 8. cap. 1. alijque nonnulli recentiores apud Albertinum negent, generationem vlla ratione priorem esse paternitate; quasi relationes diuinæ nec supponant suppositum constitutum, (quod aliqua ratione cum Sancto Thoma cit. art. 2. ad 4. nos ipsi etiam fatemur) nec vniuersim supponant actum notionalem, seu productionem, in qua fundentur; sed simul natura constituent, & producant, & referant.

29 Quod tamen intelligi non potest: quia ex communissima ratione Patris, omnis Pater formaliter ideo est Pater, quia genuit filium, ut iuxta Aristotelem 5. Metaphys. text. 20. & auctorem sex principiorum, rectè etiam notauit Aureolus loco citato. Deinde filium esse, secundum rationem posteriori est generatione actiua, cum hæc sit via ad Filium, eiusque origo: Ergo etiam formaliter Patrem esse, secundum rationem posteriori est generatione actiua: siquidem Pater & Filius sunt correlatiua, quæ simul sunt tempore, natura & ratione; nec vnum sine alio intelligi potest. Ex quo patet secunda pars assertionis.

30 Prior autem constat ex dictis assertionibus præcedente. Persona enim supponitur ad actum notionalem; ergo etiam forma & ratio personæ, quæ est relatio, non quidem formaliter in quantum actu est ad aliud; sed in quantum est forma quædam hypostatica, ut dictum. Quæ ratione etiam difficultati & rationi dubitandi initio propositæ, aliarumque sententiarum fundamentis satisfactum est.

Ex quibus colligitur, plerosque recentiores in hac re aliquo modo à sententia S. Thomæ recedere; Molinam quidem & Gregorium de Valentia, quia æqualiter putant, personas constitui rela-

tionibus & originibus, nec inter eas satis distinguunt; Vasquez, quia negat personam Patris formaliter constitui Paternitate: Suarez, quia asserit, Paternitatem formaliter sub ratione relationis, & prout ad aliud est, constituere personam Patris, qui proinde etiam non potest explicari, quomodo ipsa sub ratione relationis sit posterior origine seu generatione actiua, uti expressè docuit S. Thomas loco citato.

31 Assertio VII. Constitutio personæ diuinæ ex essentia & proprietate personali, rectius vocatur realis, quam rationis; quamvis hæc potius sit quæstio hominis, quam rei. Probatum & declaratur. Nam constitutionem rationis appellat Vasquez disputatione 158. capite 2. Realem appellant Thomistæ communiter; quibus consentit Albertinus cit. tom. 2. prædicam. Ad aliud; Coroll. seu quæstione 10. dubio 2. ubi docet, personas diuinæ constitui verè ac propriè ex essentia & proprietate personali, hancque constitutionem esse formalem à parte rei, non tantum fundamentalem, sine tamen vlla compositione, non tantum formali, sed etiam fundamentali, citatque pro ea sententia S. Thomæ quæst. 40. Scotum d. 28. quæst. ult. Gabriellem, & Durandum dist. 26. ac recentiores.

Sed ut benè notauit Suarez lib. 7. c. 3. num. 9. & c. 7. num. 9. quæstio hæc de nomine est. Nam quia essentia & proprietates solum ratione distinguuntur, nec adeo à parte rei sunt plura; non videtur à parte rei aliquid ex illis posse constitui; siquidem realis constitutio alicuius ex pluribus videtur requirere realem pluralitatem & distinctionem eorum, ex quibus intrinsecè & realiter constituitur.

32 Nihilominus tamen, quia extrema constituentia, puta essentia & proprietates, non solum realia sunt, sed etiam ita distincta, ut à parte rei vnum sit commune omnibus personis, alterum proprium vnius, verè dici potest, ea à parte rei constituere personam; siquidem persona realiter verumque est, & ex utroque existit. Quo sensu etiam Suarez loco citato ait, dici posse esse constitutionem realem ex parte rei significatæ, seu terminorum constituentium; rationis autem, ex modo significandi; qui significatur & concipitur à nobis per modum compositionis, quæ à parte rei nulla est. Verum quia potior est habenda ratio rei significatæ, ac terminorum constituentium, quam imperfecti modi concipiendi, rectius absolute dici videtur, esse constitutionem realem; quod etiam modo loquendi Conciliorum & Patrum videtur esse conuenientius; præsertim Concilio Florentino l. c. sess. 18. & 19.

33 Sed contra hanc doctrinam præcipuè assertione 4. 5. & 6. propositam obijcitur primo. In illo priori signo, in quo iuxta assertionem quartam, constituitur persona Patris per relationem, ut est forma hypostatica diuina, nondum ponitur rationem originis; siquidem in eo signo rationis, nondum est generatio, ex dictis: Ergo in illo priori signo, non potest persona Patris concipi ut distincta ab alijs personis & incommunicabilis; quia distinctio &

incom-

incommunicabilitas est ex origine relatiua, vt relatiua est. Ita Albertinus loc. cit.

Respondeo negando consequentiam; ad probationem dico, iuxta assertionem quintam, distinctionem personæ Patris ab alijs primario & formaliter non esse ex origine, sed solum secundario & quasi à posteriori: quare etiam ante originem & constituta, & distincta intelligitur persona Patris ab alijs, vt dictum.

34 Obijcitur secundo. Aut Paternitas, qua formaliter Paternitas est, constituit & distinguit personam Patris à Filio; aut non. Si formaliter qua Paternitas; ergo formaliter vt relatio, & ad alium est: si non: ergo relatio non constituit personam Patris, nisi materialiter; & quatenus idem est cum essentia, seu aliquo alio attributo absoluto; quod vult tertia sententia superius relata.

Respondeo ex declaratione assertionis 4. Paternitatem non absolutè, sed Paternitatem diuinam; qua formaliter diuina Paternitas est, constituit personam; non tamen formaliter sub ratione relationis, siue prout actu est ad alium, sed sub ratione substantialis & hypostaticæ formæ determinantis personam: quia, vt dictum, proprietates personales diuinæ duas rationes formales habent, & rationem relationis, & rationem formæ substantialis ac hypostaticæ.

35 Obijcitur tertio. Aut paternitas quatenus constituit personam Patris, formaliter est, & refertur ad alium, nempe Filium; aut non: si sic; ergo sub ratione formali relationis ad alium, constituit Patrem; si non; ergo vt sic est aliquid absolutum; quod enim formaliter vt sic non refertur ad alium, absolutum est; nec datur medium inter absolutum & relatiuum.

Respondeo; Paternitatem vt sic formaliter, ac sub eo conceptu constituentis personam Patris, actu non referri: nec tamen vt sic est absolutum, sed abstrahit ab vtroque: sicut communis ratio entis ab vtraque ratione abstrahit. Et quâuis à parte rei non detur aliquid mediū inter absolutum & respectiuum; datur tamen medium secundum rationem; qualis in proposito est ratio pro-

prietatis personalis, quatenus formaliter est quasi quædam hypostatica.

36 Obijcitur quarto. Paternitas in quantum est constitutiua personæ Patris, aut formaliter intelligitur talis, aut non intelligitur. Si non intelligitur sub expressa ratione Paternitatis, non est verum, quod magis secundum nostrum intelligendi modum Paternitas constituat, quam generare; quod tamen assertione 5. dictum. Si vero Paternitas sub expressa sua ratione Paternitatis constituit; ergo in quantum huiusmodi vere intelligitur, vt quædam habitudo, & quædam relatio; & per consequens vt sic præsupponit actum notionalem; Ergo impossibile est, vt per prius aut principalius constituat, quam ipsemet actus notionalis. Ita Aureolus.

Respondeo, Paternitatem diuinam sub expressa sua ratione constituit personam Patris, non quidem sub formali ratione relationis & ad alium, sed sub sua ratione formæ substantialis & hypostaticæ in facto esse, quod non conuenit origini vt sic, ex dictis.

37 Obijcitur quinto. Aut ratio formæ hypostaticæ eadem est, vel saltem formaliter includitur sub ratione formali relationis, qua ad alium est; aut non: si sic; ergo frustra distinguuntur hæc duæ rationes, neque consequenter negari potest, Relationes diuinas etiam formaliter qua relationes, & ad alium sunt, cōstituere & distinguere personas diuinas; si non: ergo frustra relationi tribuitur hæc constitutio & distinctio; cum ratio relationis sit impertinens.

38 Respondeo, rationem formæ hypostaticæ, nec esse eandem, nec formaliter includi sub ratione formali relationis, prout formaliter & præcisè ad alium est; sed bene sub ratione relationis diuinæ adæquatè spectatæ: quæ, vt dictum, duplicem illam rationem virtualiter distinctam in se formaliter includit; vt proinde tamen ratio relationis, vt est formaliter ad alterum, non sit formaliter constitutiua personæ, omnino tamen relatio ipsa constituat personam sub ratione modi illius substantialis & formæ hypostaticæ; quam nos quidem vndequa; absolutam diceremus, si non Ecclesia & SS. Patres oppositum nos docuissent.

Q V Æ S T I O I V.

De personis singulis in specie, earumque missione.

S. Thomas I. p. q. 33. 34. 35. 36. 37. 38. & 43.

1 **A**bsoluetur hæc questio nouem dubitationibus. I. De varijs nominibus & appellationibus primæ personæ, nimirum Patris; quæque sit eorum nominum vis & significatio. II. De varijs nominibus & appellationibus secundæ personæ, seu Filij; quæque sit eorum ratio & vsus. III. Procedatne Filius tam ex cognitione omnium eorum, quæ in Deo sunt formaliter; quam ipsarum etiam creaturarum. IV. De varijs nominibus & appellationibus tertiæ personæ, hoc est, Spiritus sancti; quæque sit eorum significatio ac sensus. V. An & qua ratione Spiritus sanctus procedat à Patre & Filio, ac per Filium. VI. An Spiritus sanctus distingueretur à Filio, si ab eo non procederet. VII. An Spiritus sanctus procedat à Patre & Filio velut vno Principio & Spiratore, ac duobus spirantibus. VIII. An Pater & Filius se & creaturas diligant Spiritu sancto. IX. De missione diuinarum personarum; an scilicet, quæ, à quibus, ad quid, quando mittantur personæ diuine.